

ARNIKUM

ARNIKA
ČTVRTLETNÍ ZPRAVODAJ
SDRUŽENÍ ARNIKA

1-2007

Rok 2006 očima Arniky

Ohlédnutí za uplynulým rokem... Hm, co o něm říct? Tenhle úkol člověka nejdříve zaskočí, pak nastává okno a až nakonec pomalé vzpomínání, co vlastně uplynulý rok přinesl a co v něm nenávratně skončilo. V České republice byl poznamenán hlavně politickými změnami a s nimi souvisejícím střídáním i na postu ministra životního prostředí. Nový ministr, Petr Jan Kalaš však stejně neúřadoval déle než půl roku. Fakt, že předvolební odhady dávaly Straně zelených už od počátku šanci dostat se do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, vedl také ostatní politické strany k „ozelenění“ jejich programů. To byl pro naši zemi nový fenomén, který by snad už sám o sobě měl vést k příznivější politice pro životní prostředí. Zatím jsme neměli možnost se o tom přesvědčit, protože dosud nebyla nová stabilní vláda. Trápí to i občanská sdružení jako je Arnika, protože nemáme jasného partnera pro jednání o různých záměrech, plánovaných projektech, zákonech a politikách. Různé jsou i postoje jednotlivých ministrů.

• becně přinesl minulý rok zvrat v pohledu světa na globální změnu klimatu způsobenou nárůstem skleníkových plynů vypouštěných člověkem do atmosféry. Snížit jejich vypouštění chtějí už i angličtí konzervativisté. Těžko říci, co je přesvědčilo, zda nárůst extrémních projevů počasí, snímky dokumentující úbytek ledovců anebo ještě něco docela jiného. Ve stínu souboje o omezování skleníkových plynů a osud Kjótského protokolu probíhala i řada dalších mezinárodních jednání, například o naplňování Stockholmské úmluvy. Arnika se aktivně zúčastnila především kampaně „Dodržte slovo, eliminujte POPs“ (POPs = perzistentní organické látky), která měla letos dva cíle:

pokračování na str. 3 ►

Vážení čtenáři,

Dovolte, abych vás s prvním letošním číslem Arnika přivítal v roce 2007, ačkoliv se svým přáním pour féliciter budu zřejmě poslední. Hned v úvodním textu si můžete přečíst, jak se Arnika loni otáčela a co jsme vnímali jako nejvýznamnější události roku 2006. K odpolední kávě bych pak doporučil rozhovor s populární poslankyní Strany zelených Kateřinou Jacques, která se nám svěčila nejen s tím, jak se ženám prosazují změny a názory v převážně mužské sněmovně, ale také s tím, jak dopadly rozborů jejich vlasů na obsah rtuti. Pokud patříte mezi milovníky lidských příběhů, kteří se nechají rádi rozvíbrovat pocitem spravedlivého naštvaní, asi už tradičně zalistujete na stranu šest, která je věnována Centru pro podporu občanů. Tentokrát vám nabídneme příběh lidí, kteří hledali klid v rušném světě a po vyčerpání celoživotních úspor zjistili, že si postavili dům vedle rušné továrny. Pokud vám to připadá neuvěřitelné, začněte číst hned. Gurmány pak patrně zaujme text na straně pět, kde se dozví, co obnáší kupovat potraviny balené v PVC. Doufám tedy, že si v tomto čísle opět každý najde to své. Příjemné čtení!

Marek
Jehlička,
šéfredaktor

V roce 2006 věnovala Arnika velkou pozornost aktivitám směřujícím k omezení rtuti v životním prostředí. Snímek zachycuje dobrovolnici a místopředsedkyni Arniky Lenku Petříkovou Maškovou s dcerou Šárkou na pochodu „Za čistou zemi, vzduch a vodu“ v Ústí nad Labem. Foto Arnika: Ondřej Petrлік

Kateřina Jacques: Sněmovna by měla přejít na recyklovaný papír

Tvář poslankyně Strany zelených Kateřiny Jacques je jednou z těch, které jsme si po volbách zvykli vídat v televizních zprávách. Povídali jsme si s ní o tom, jak se ženám daří prosazovat názory v Poslanecké sněmovně, čeho by chtěla jako politička dosáhnout i tom, jak dopadly rozborů jejích vlasů na obsah rtuti.

*** Jaká byla motivace Vašeho rozhodnutí vstoupit do politiky? Chcete něco změnit, něčeho dosáhnout?**

Můj zájem o politiku je dlouhodobý, svět kolem mě mě zajímal vždy. Vystudovala jsem sice politologii, ale spíše jsem počítala s tím, že se budu realizovat např. v neziskovém sektoru nebo na akademické půdě. Donedávna pro mě neexistovala politická platforma, se kterou bych mohla spolupracovat s čistým svědomím. Nakonec mi takovou možnost dala Strana zelených a jsem za to vděčná. Mými hlavními tématy jsou ochrana lidských práv a rozvoj občanské společnosti, ale jako poslankyně malé parlamentní strany se nemůžu příliš specializovat, vyjadřovat se musím k velmi pestré paletě témat.

Kateřina Jacques, poslankyně Parlamentu České republiky za Stranu zelených.
Foto: Zdeněk Rerych

*** Jak se Vám žije jakožto ženě v Poslanecké sněmovně, kde převládají muži? Je pro ženu těžší prosazovat názory?**

Vyšší zastoupení žen nejen v politice, ale v rozhodovacích funkcích vůbec je žádoucí a k ideálu máme daleko. Strana zelených přivedla do sněmovny tři muže a tři ženy a ukázali jsme, že rovné zastoupení možné je. Pro ženy je politické angažmá složitější, mimo jiné proto, že musejí obvykle sloučit povinnosti rodinné a profesní.

*** Co by se dalo z ekologického hlediska změnit ve státních institucích a přímo ve Sněmovně? Třídí např. poslanci odpad?**

Klub Strany zelených odpad pochopitelně třídí, nádoby jsme si však museli zřídit sami. Jednotné parlamentní regule zatím neexistují, ale my budeme usilovat o to, aby se to změnilo. Ideální by byl přechod na recyklovaný kancelářský papír, ekologičtější zdroje světla a tepla nebo předělání vládního a parlamentního vozového parku na řepkový nebo alternativní pohon.

*** Pracuje v současné době nebo v nejbližší budoucnosti Poslanecká sněmovna či celý Parlament na nějakých zákonech týkajících se ochrany životního prostředí? Jako poslankyně máte zákonodárnou iniciativu. Máte v plánu navrhnout a pokud možno prosadit nějaký zákon týkající se životního prostředí, třeba i nad rámec politiky Vaší strany?**

Zatím se Zeleným podařilo prosadit nulovou spotřební daň u čistých biopaliv v dopravě, hlasovali jsme pro zdražení cigaret a napomohli jsme odmítnutí populistické novely silničního zákona. Navrhujeme omezení kamionové dopravy a zapojíme se do novely zákona na ochranu zvířat proti týrání. V této souvislosti chci zabránit praxi rybaření na živou návnadu nebo chytání pstruhů elektrickým proudem.

Za významný úspěch považuji oba texty koaličních smluv, na nichž se Zelení podíleli. Podařilo se nám stanovit určitý standard a ukázat, co všechno je v rámci kompromisního jednání možné. Hned v preambuli je kladen důraz na ekologickou odpovědnost, podporu vědy a výzkumu a investic do ekologických technologií. V daňové oblasti došlo k rozšíření titulů ve snížené sazbě o biomasu pro vytápění a technologie výroby tepla z obnovitelných zdrojů. Ekologická daňová reforma byla z našeho podnětu nově formulována tak, že v budoucnu dojde k transformaci stávajících poplatků za znečišťování ovzduší na emisní daň z CO₂. V oblasti dopravy dojde k omezení jízdy kamionů, podporována bude kombinovaná doprava a výstavba veřejných logistických center. Urychlí se výstavba vysokorychlostních tratí. Mýtné zavedeme od 3,5 tuny na všech silnicích. Harmonogram výstavby dopravní sítě upřednostní budování obchvatů obcí před stavbou nových úseků dálnic a rychlostních silnic. Více peněz půjde na obnovu vozidel veřejné dopravy, zvýhodněna budou vozidla s nízkými emisemi. Je zde závazek snížení energetické spotřeby o 40 % do roku 2020 a závazek ochrany klimatu. Vláda, v níž zasednou Zelení, nebude plánovat ani podporovat výstavbu nových jaderných bloků a zachová územní limity těžby hnědého uhlí.

*** Zúčastnila jste se průzkumu zjišťování obsahu rtuti ve vlasech. Znáte již výsledky? Pokud jsou pozitivní, jaká je Vaše reakce? Myslíte, že se na výskytu rtuti ve vlasech lidí dá něco změnit? Pokud ano, co?**

Průzkumu jsem se zúčastnila a výsledky jsou spíše špatné, zřejmě v důsledku konzumace ryb (jiné maso už déle než deset let nejím). Takovéto testy považuji za dobré, protože upozorní nejen testované osoby, ale celou společnost na nebezpečí jak nezdravých návyků, tak špatného stavu životního prostředí a mohou motivovat ke změnám jak v individuálním případě, tak celospolečensky. Mě osobně toto zjištění zřejmě posune ještě blíže k plnému vegetariánství.

► pokračování ze strany 1

1) přesvědčit Evropskou unii, aby nepřijímala příliš benevolentní limity pro obsah POPs v odpadech a 2) dosáhnout toho, aby se strany Stockholmské úmluvy zasadily o takový výklad tzv. nejlepších dostupných technik a nejlepší praxe z hlediska životního prostředí, který povede k co největší minimalizaci POPs. Prvního cíle se dosáhnout nepodařilo, zatímco druhého ano.

V České republice se již druhým rokem zveřejňoval přehled úniků a přenosů škodlivých látek z jednotlivých průmyslových provozů do životního prostředí. Rozdíly mezi zatím dvěma hlášeními byly v některých případech značné. Některé podniky značně snížily množství vypouštěných látek, zatímco u jiných naopak narostly. Z pohledu Arniky bylo zajímavé sledovat, jak svoje emise škodlivin snížily především podniky, které skončily na prvních místech žebříčku největších znečišťovatelů v roce předchozím. Ukázalo se tedy, že jde o důležitý nástroj v motivaci průmyslových podniků ke snižování množství vypouštěných toxických látek. Právě proto je však škoda, že v roce 2006 ministerstvo životního prostředí připravilo nový zákon o integrovaném registru znečišťování, který značně omezí rozsah informací, jež jsou podniky povinny každoročně hlásit - například o obsah látek v odpadech, ale také nebudou muset ohlašovat některá celá průmyslová odvětví. V roce 2007 bude o konečné podobě zákona rozhodovat Parlament České republiky.

Dlouho diskutovaná síť území potřebných k ochraně celoevropsky ohrožených druhů rostlin a živočichů Natura 2000 není na území České republiky stále dokončena. Arnika a další nevládní organizace na to opakovaně upozorňují Evropskou komisi. V dubnu se konal v Darově u Plzně biogeografický seminář, kde síť nevládních organizací zaměřená na Naturu 2000 a koordinovaná Arnikou slavila určitý úspěch. „S výsledkem semináře jsme spokojeni. Většina našich výtek byla Evropskou komisí přijata. Ke stávajícím devíti procentům jsme navrhovali doplnit další lokality o celkové rozloze 2 % území republiky, které by výrazně zvýšily ochranu jednotlivých typů stanovišť,“ uvedl RNDr. Mojmír Vlašín z brněnské Veronicy jménem nevládních organizací na semináři (Viz <http://natura.arnika.org>).

Ve vládním seznamu chybí několik velmi kvalitních lokalit, přestože zcela odpovídají stanoveným kritériím výběru. Například kaňon Labe se svou zcela unikátní přírodou byl navržen ve velmi omezené podobě. „V tomto případě si myslíme, že šlo o politické důvody, protože toto území v původně navrženém rozsahu by bylo v kolizi s kontroverzním záměrem na výstavbu jezu. Takový postup je ale v rozporu s evropskou směrnicí, podle níž je Natura utvářena,“ komentovala postup vlády v dubnu Kateřina Hlavatá, vedoucí programu Ochrana přírody sdružení Arnika. Právě plánovaná stavba jezu na Labi se táhla i rokem 2006 a zaměstnávala náš program Ochrana přírody a ani zpočátku roku 2007 se nezdá, že by jí byl definitivní konec. Naštěstí s koncem roku vzal za své plán ministerstva zemědělství na výstavbu stovek přehrad po celé republice (Viz str. 4).

Nejsou to však jen mezinárodní a celostátní témata, která hýbala v minulém roce světem a Arnikou. Během roku 2006 pomohl jeden z programů Arniky, Centrum pro podporu občanů (CEPO), založit 12 nových občanských sdružení, která se věnují ochraně životního prostředí měst a obcí. Občanům, občanským sdružením a obcím jsme poskytli celkem 543 bezplatných konzultací v poboč-

kách v Praze, Děčíně, Ostravě a Jihlavě. Řešili jsme 142 různých případů poškozování životního prostředí a lidského zdraví.

CEPO pomohlo obcím na Litoměřicku zabránit výstavbě šrotiště autogramů. Na břehu Labe u Lovosic se měly zřejmě likvidovat i vraky z Německa. V září s obcí Dolní Kalná a Občanským sdružením Pod Rovněmi zabránilo poškození oblasti Podrovoňska na úpatí Krkonoš velkoobjemovou těžbou českých granátů. V říjnu se podařilo v poslední chvíli zachránit Čechelické jezero u Mělníka před zasypáním odpady. Jezero je vyhledávaným místem pro rekreaci obyvatel okolních vesnic a domovem vzácných sladkovodních medúzek. Na závěr roku se pak spolu s Občanským sdružením Nové Úvaly podařilo zamezit rozšiřování lisovny automobilových karosérií ESSA Czech v Úvalech u Prahy. Krajský úřad vydal k záměru negativní stanovisko v procesu EIA. Lisovna byla postavena protiprávně v roce 2000 vinou státních úředníků a poškozuje zdraví stovek lidí.

Martin Němec a Milan Havel z programu Toxické látky a odpady umísťují do vody speciální vzorkovače, s jejichž pomocí Arnika sledovala kvalitu vody v řekách Bečva a Haná. Foto Arnika: Jindřich Petrlík

CEPO také po celý rok vedlo kampaň proti výstavbě mrakodrapů na pražské Pankrácké pláni. Spolu s Občanskou iniciativou Pankráče, Pankráckou společností a Ateliérem pro životní prostředí jsme se účastnili správních řízení a jednali s Centrem světového dědictví UNESCO. Ministr kultury Martin Štěpánek v závěru roku zrušil povolení vydaná pražskými památkáři.

Programy a pobočky Arniky se také po celý rok účastnily desítek správních řízení a bránily zdravé stromy, které měly být zbytečně pokáceny. Kvůli stavbě prodejny Lidl v Ostravě-Porubě mělo zmizet 70 stromů, 17 stromů mělo padnout za oběť rozšiřování Opavské ulice tamtéž. Tisíce zdravých stromů jsme zachránili ve Hřensku, kde měly ustoupit kvůli rozšíření silnice.

Některé z projektů a kampaní Arniky a také některé z problémů životního prostředí nás budou provázet i rokem 2007. Proto přeje- me Vám i sobě hodně zdravých stromů, lidí se zdravým rozumem na rozhodujících místech, čistou a životodárnou vodu v potocích a řekách, bukové zdraví a slunce v duši po celý rok 2007.

Martin Skalský a Jindřich Petrlík

Bude se v České republice stavět 200 přehrad?

V závěru loňského roku se rozvířila diskuze nad seznamem 200 přehrad, který je součástí Plánu hlavních povodí České republiky. Obyvatelé obcí, kde by měly přehrady stát, se bojí, že jejich domovy budou zatopeny. Obce se pak strachují o svůj budoucí rozvoj. Ochránářům se nelíbí nedostatečně zdůvodněné plány na megalomanské projekty přehrad. Ministerstvo zemědělství nás konejší, že přehrady jsou až to poslední řešení a k jejich případné výstavbě dojde až za padesát či více let. Jak to tedy je s dvěma sty přehrad, Plánem hlavních povodí a budoucností našich řek?

Co je to Plán hlavních povodí a k čemu je dobrý?

Plán hlavních povodí je dokument určující státní politiku v oblasti péče o vodu a vodní zdroje. Přípravuje se na 6 let a stanovuje, jakým způsobem se bude s řekami jako zdroji vody nakládat. Plán hlavních povodí (dále PHP) připravuje ministerstvo zemědělství, do jehož kompetence spadá vodní hospodářství, a ministerstvo životního prostředí, které má na starosti protipovodňovou ochranu. Na přípravě PHP se podílejí i kraje. Plán hlavních povodí coby základní dokument vodního hospodářství by měl definovat základní principy péče o vodní toky a zdroje a vymezit opatření, díky nimž by se měl zlepšit celkový stav vod v České republice. Měl směřovat k tomu, abychom své vodní zdroje spravovali co nejlépe z hlediska rovnováhy potřeb přírody, krajiny a lidské společnosti.

Přehrady

Zveřejněný návrh Plánu hlavních povodí ale stanovoval tzv. „měkká“ opatření velmi obecně. Zato však obsahoval výčet tzv. území hájených pro případnou výstavbu přehrad. Přehrad bylo v plánu více než 200 ve všech povodích a krajích. Největší z nich, Skryje na Berounce, by měla plochu 2100 ha. Některé by zatopily celé obce nebo jejich části (Nové Heřminovy, Paseky, Vilémov, Vestřev). Jiné by měly dopad „jen“ na přírodu a krajinu (Spálov, Hukvaldy a další). Přehrady byly podle ministerstva pouze výhledové, ale byly mezi nimi nádrže, jejichž výstavba je plánována už dlouho – např. Mělčany na Královéhradecku či nádrž Těplice na řece Bečvě. Výčet výhledových přehrad v Plánu hlavních povodí vzbudil vlnu protestů obcí, nevládních organizací i odborníků.

K čemu jsou dobrá měkká opatření

Ministerstvo zemědělství argumentuje tím, že jde jen o výhledové plány, které mají řešit dopady klimatických změn, kdy se předpokládají dlouhá bezesrážková období. Tyto negativní dopady by se ale měly řešit především komplexním způsobem a „měkkými opatřeními“, která pracují s přirozenými retenčními schopnostmi krajiny. Tato opatření představují efektivní a levný způsob péče o vodní zdroje, nehledě na to, že vodní nádrže mohou být jako zdroj vody náchylné ke znečištění a péče o ně je nákladná. Dobře spravované toky a obhospodařovaná krajina pomáhají zpomalit odtok vody z krajiny, který ve svém důsledku zmírňuje průběh povodní, zvyšuje samočisticí schopnost řek a zadrží vodu v krajině. Zároveň poskytují prostor pro mnoho živočichů a rostlin závislých na vodním prostředí.

I ryze technická opatření mají ale své místo v péči o vodní toky: tam, kde v obcích hrozí povodňové škody na lidských obydlích či

zdraví a životech, je možné toky regulovat. Naopak ve volné krajině je žádoucí odtok vody co nejvíce zpomalit.

Protestovaly obce, nevládní organizace i vědci

Rámcová směrnice o vodách vyžaduje aktivní zapojení veřejnosti do procesu plánování. Přesto většina obcí nebyla dostatečně (nebo vůbec) informována o připravovaném dokumentu a možných dopadech.

Většina připomínek se týkala seznamu přehradních nádrží. Obce většinou požadovaly vyřazení konkrétních lokalit ze seznamu. Zástupci obcí si stěžovali na malou informovanost o záměru a na negativní dopady na místní rozvoj – pokles atraktivity lokalit, v extrémních případech zatopení obcí či jejich částí. Zajímavý byl argument proti nádrži Skryje na Berounce – území je poddolováno uranovými doly a je nestabilní. Odborníci poukazovali na mnohé střety s ochranou přírody, v některých případech dokonce na střety s Naturou 2000 – např. nádrž Smolov na řece Radbuze. Arnika poukazovala také na nedostatečné zaměření Plánu na měkká opatření.

V říjnu se uskutečnilo bouřlivé veřejné projednání koncepce a v listopadu zorganizovalo ministerstvo zemědělství další setkání. Ani to však nepřineslo vzájemné porozumění. Na základě nespokojenosti s jednáním ministerstva vznikl otevřený dopis vládě, vyzývající ministry, aby nepodpořili Plán hlavních povodí s přehradami. Pod text se podepsalo 52 obcí a 46 organizací včetně Arniky. Svůj dopis sepsali také vědci z různých akademických institucí. Odborníci poukazují především na nedostatečné využití alternativních způsobů péče o vodní zdroje a krajinu a jednostranné zaměření dokumentu na technická opatření.

Spojené úsilí nakonec přineslo své ovoce: přestože Plán hlavních povodí měl být podle zákona schválen vládou do 22. prosince loňského roku, nebyl nakonec po dohodě mezi ministryni zemědělství a ministrem životního prostředí vůbec předložen k projednání ve vládě. Podle této písemné dohody o společném postupu bude PHP připravován do 15. března.

Přehrady jsou drahým a přitom velmi nešetrným zásahem do krajiny. Zatímco např. ve Francii (a v dalších zemích) se přehrady bojí a řeky se namáhavě vrací do původního stavu, Česko chce postavit 200 nových. Nejsme trochu pozadu? Ilustrační foto: Tomáš Rejda

Nový dokument by měl klást důraz především na měkká krajinařská opatření, která mohou řešit více aspektů najednou (povodňovou ochranu i nedostatek srážek, zachování druhové rozmanitosti, čistší řeky). Zároveň by z koncepce měl zmizet seznam přehrad. To znamená, že přehrady nebudou součástí státní politiky v oblasti vod, která by umožňovala jejich rychlejší prosazení, případně snazší financování na úkor zodpovědného přístupu k vodě v krajině.

Kateřina Hlavatá

PVC na vánoční stůl nepatří

K Vánocům neodmyslitelně patří hojnost dobrého jídla a pití. V čase předvánočním lidé více než v jiné dny utrácení své peníze za potraviny. Přitom mnohdy netuší, že i dobrá husa či kachna, nebo vánoční pečivo může znamenat hrozbu nejen pro jejich zdraví, ale také životní prostředí - jde tedy hlavně o obal.

Riziko představují především obaly z PVC. Opakované rozbor, které nechala Arnika provést, potvrdily v obalech z tohoto plastu přítomnost škodlivých látek, jež se mohou do potravin uvolňovat. Jednalo se o 4-nonylfenol - látku známou svým negativním vlivem na hormonální systém člověka. Další škodlivou chemikálií, kterou Arnika v obalech z PVC objevila, byly ftaláty, které působí nepříznivě na vývoj mužských reprodukčních orgánů a jsou toxické pro testikulární buňky zajišťující normální produkci hormonů a spermií. Nezanedbatelné jsou také jejich účinky na játra, ledviny, plíce a na srážlivost krve. Obě látky přitom není povoleno používat při výrobě obalů na potraviny.

Arnika proto v předvánočním čase uspořádala v Ostravě, Praze a v Českých Budějovicích akce zaměřené na informování veřejnosti. Dobrovolníci Arniky rozdávali před obchodními domy zákazníkům letáky s informacemi o tom, na jaké potraviny balené v PVC mohou v daném obchodě narazit a čím je tento plast škodlivý. V letáku lidé našli také popis symbolů, podle kterých PVC poznají: v trojúhelníkové recyklační značce, která bývá vyražena na spodní straně plastového výrobku anebo na papírové etiketě s názvem

výrobku, je buď číslice „3“ nebo písmeno „v“. Pod trojúhelníkem je pak nápis „PVC“, „V“ nebo „vinyl“.

„Nejvíce otázek měly ženy, jejichž ruce často nesly tíhu tašek přeplněných jídlem pro celou rodinu. Nejčastěji se ptaly, které potraviny obvykle bývají v PVC baleny a jak vůbec takový obal poznají,“ popsala svoji zkušenost z happeningů Mirka Jopková.

Arnika již v roce 2003 vyzvala obchodní řetězce, aby neprodávaly potraviny balené do PVC. Společnost Ahold Central Europe, která v České republice spravuje supermarkety Albert a Hypernova, přislíbila náhradu PVC obalů u potravin, které sama balí.

Miroslava Jopková a Marek Jehlička

Nejvíce otázek měly ženy, které se ptaly, jaké potraviny bývají v PVC baleny a jak takový obal poznají. Foto Ekolist: Hugo Charvát

REACH je na světě, ale bez života

O nové evropské legislativě, která vešla ve známost pod zkratkou REACH, se mluvilo řadu let. Tato zákonná norma měla znamenat zásadní převrat v přístupu Evropy k používání toxických látek ve výrobcích a tím i v přístupu k ochraně lidského zdraví a životního prostředí.

Když se ve Štrasburku o REACHi hlasovalo, bylo tím směrem upnuto mnoho očí. Arnika v hlasovacím sále nechyběla. Přivezla evropským poslancům petici Budoucnost bez jedů II, kterou v České republice podepsalo přes 17 tisíc lidí. Oslava se však nekonala. Poslanci přání svých občanů ignorovali a raději dali přednost návrhu REACHe osekánému zástupci evropských vlád podle požadavků průmyslu.

REACH je zkratka slov Registrace, Evaluce, Autorizace Chemikálií. Signatáři petice Budoucnost bez jedů II, sdružení Arnika a další evropské nevládní organizace, lékařská sdružení, skupiny na ochranu spotřebitelů a pokrokové firmy z celé Evropy žádali, aby REACH zavedl povinnou náhradu nebezpečných chemických látek bezpečnějšími alternativami a povinnost výrobců poskytovat spotřebitelům úplný seznam chemických látek obsažených ve výrobku. REACH měl mimo jiné zavést také zákaz používání a distribuce látek, o kterých nebyla dodána požadovaná data.

Tyto požadavky vycházely jednak z principu předběžné opatrnosti, jednak ze zkušeností, ale i ze současné praxe. Šlo o to zabránit případům, kdy se například dlouhá léta používaly polychlorované bifenyls (PCB) jako přísada do rtěnek - než se přišlo na jejich ničivé účinky pro lidské zdraví a s PCB se začalo manipulovat pouze v ochranných prostředcích. Ve výrobcích z PVC se dodnes běžně používá reprotoxický ftalát DEHP. Nebezpečné bromované zpomalovače hoření zase můžeme najít v počítačích, mobilech či záclonách. O působení dalších stovek chemikálií, které kupujeme s výrobky denní spotřeby, pak nemáme buď žádné nebo jen kusé informace.

Od REACHe se čekalo, že tuto situaci změní. REACH sice byl přijat, ale obsahuje závažné mezery, které nadále umožní používat mnoho chemických látek, které mohou způsobit vážné zdravotní problémy, včetně rakoviny, poškození plodu a narušení rozmnožování. Bez potřebné podpory a dohledu budou nebezpečné chemické látky i nadále kontaminovat živou přírodu a REACH selže. Přesto představuje oproti současnému stavu pokrok, ale musíme jeho naplňování věnovat náležitou pozornost. I za to málo můžeme vděčit podpoře občanů a ekologickým organizacím z celého světa. Bez nich by REACH byl ještě horší. Děkujeme i všem signatářům petice Budoucnost bez jedů II.

Marek Jehlička

Obyvatelé odmítají Evropský rekreační park v lesích u Borovan

V létě 2006 vyrukovala akciová společnost Impower Finance s projektem „Evropského rekreačního a rekonstrukčního parku“, který měl vyrůst v blízkosti Boru u Tachova. Areál by zcela změnil ráz krajiny i život tamních vesnic: měl nabízet 2.500 lůžek a zabrat téměř 300 hektarů nedotčeného lesa.

Projekt odsouhlasilo zastupitelstvo města Bor, kterému patří část klíčových pozemků. Vzápětí vznikla proti záměru petice, kterou během krátké doby podepsalo více než pět set lidí. „S výstavbou tak obrovského rekreačního areálu zásadně nesouhlasíme. Znepřístupnění krajiny, kácení zdravého lesa, obrovský nárůst automobilové dopravy a produkce odpadů by měly zničující vliv na život zdejších lidí,“ říká Jaroslav Bílý, který zastupuje petiční výbor. K „Petici proti výstavbě Evropského rekreačního parku“ se připojili obyvatelé Borovan, Holostřev, Boječnice, Starého Sedla, Výrova, Kosova, Kladrub, Brodu u Stříbra, Benešovic, Prostiboře a Tuněchod. Z obce Borovany, v jejímž katastrálním území se navrhovaná investiční akce má uskutečnit, ji podepsalo 98% občanů.

Na sklonku léta předali občané svou petici 47 úřadům státní správy a samosprávy, které budou o projektu spolurozhodovat. „Chtěli jsme, aby úřady znaly postoj občanů co nejdříve a nemohli pak tvrdit, že jsme se ozvali pozdě, jako se tomu stalo v mnoha podobných případech,“ říká Jaroslav Bílý. Mimo Krajského úřadu Plzeňského kraje, Ministerstvo životního prostředí ČR a Městského Úřadu Stříbro však většina úřadů na petici nereagovala. „Jestliže úřady porušují zákony už při vyřizování petic, skutečně se obáváme, jak bude probíhat projednávání rekreačního parku. Chceme však využít všech právních možností k zastavení projektu,“ dodal Bílý.

Lékař Jiří Petz z obce Kosov o projektu rekreačního parku tvrdí, že je předimenzovaný. „Investor neskrývá, že areál má sloužit zahraničním klientele. A když se nepodaří tolik lidí přilákat? Vedle fatálních následků pro život zdejších lidí při výstavbě i provozu se děsíme toho, co se stane, kdyby projekt zkrachoval. Zdejší krajina by byla navždy zničená a tak obrovský areál by se stěžejně podařilo rozumně využít,“ řekl Petz. Ten zároveň zpochybnil přínos rekreačního parku pro snížení nezaměstnanosti. „Je pravda, že je zde hodně lidí bez práce. Evropský park by ale vyžadoval převážně nekvalifikované manuální pracovníky. Problém nezaměstnanosti by se tím rozhodně nezlepšil.“

Obavy místních sdílí také vedoucí Programu Ochrana přírody sdružení Arnika Kateřina Hlavatá. „Uzavřené a téměř unifikované rekreační parky ztrácejí v západní Evropě na popularitě. Lidé dávají přednost individuálnímu trávení volna, menším penzionům a originálním lokacím. Přírodních krás turisty zatím prakticky neobjevených koutů západních Čech je možné využít mnohem lépe, než k výstavbě obrovského rekreačního parku. Zdejší obce by měly sázet především na „měkkou“ turistiku – tedy kempy, rodinné penziony, restaurace, výrobu krajových specialit, památky, kulturní akce a slavnosti, cyklotrasy a naučné stezky. Takové projekty vytvářejí dlouhodobou jistotu pro místní lidi, rozvíjejí podnikavost, upevňují místní tradice a oživují neprávem přehlížený venkov. K financování podobných aktivit je navíc možné získat dotace z fondů Evropské unie,“ vysvětlila Hlavatá.

Zastupitelstvo Boru nakonec akceptovalo přání místních obyvatel. Na poslední předvánoční schůzi revokovali zastupitelé své dřívější rozhodnutí a odmítli prodat společnosti Impower Finance klíčové pozemky. I když zatím není hrozba zcela zažehnána, pokud si zastupitelé svůj názor opět nerozmyslí, zůstane snad krásná krajina Tachovska před ničivým vpádem masové turistiky uchráněna.

Martin Skalský

Arnika vyzvala továrnu, aby opustila výrobu v obytné části Úval

Představte si, že Vás přestane bavit život v hlučném městě. Po dlouhém rozvažování a pátrání po vhodném místě si vyhlédnete klidnou obec nedaleko Prahy, blízko lesa. Vezmete své celoživotní úspory, zadlužíte se, koupíte si pěkný pozemek a začnete stavět. Když pak po úmorné dřině se stavbou domu vyčerpaní, ale šťastní usednete do nově koupeného křesla a vyhlédnete z okna, všimnete si, že na sousední parcele se něco děje. Za pár měsíců tam vyroste lisovna automobilových dílů, zakryje vám výhled na les a začne vyrábět na tři směny. Obtěžuje vás hluk, v létě nemůžete otevřít okna. Dojde vám, že jste v pasti. Dům u továrny nikomu neprodáte. Navíc zjistíte, že továrna byla postavena zcela ilegálně. Že to není možné? Omyl. Přesně to se stalo lidem v Úvalech u Prahy.

Skutečnost, že při povolování stavby došlo k nezákonnému jednání, potvrdil ministr životního prostředí i zpracovatel územního plánu. Chybování úředníků potvrdil také ombudsman. Za porušení zákona nebyl zatím potrestán nikdo. Společnost ESSA Czech dál lisuje automobilové karosérie v zóně, která je podle územního plánu předurčena službám a nerušící výrobě. A navíc se chystá svoji továr-

nu trojnásobně zvětšit. Je ironií, že společnost, která si postavila továrnu v místech, kde vůbec nemá co dělat a svojí hlučnou výrobou přivedla na pokraj zoufalství desítky lidí, se ve své vnitřní politice zavázala „šetřit životní prostředí a dbát o dobré sousedské vztahy“...

Arnika proto spolu s místním sdružením Nové Úvaly vyzvala společnost ESSA a její mateřskou firmu, aby se dobrovolně přihlásila ke společenské odpovědnosti, problémy přiznala a především je začala řešit. Skutečné řešení pro místní obyvatele, donucené sdílet hluk lisovny, je však pouze jedno: přemístění výroby ESSA do vhodných průmyslových zón.

Lisovně se až dosud z Úval nechtělo. Do hry však poněkud paradoxně vstupují investiční pobídky v hodnotě 315 milionů Kč slíbené státem. Jde o peníze, nad kterými ani tak velká společnost jako ESSA nemůže jen tak mávnout rukou. Peníze však chce firma čerpat až po rozšíření výroby. Trojnásobné zvětšení továrny je však poněkud velkým soustem i pro úřady, které zatím ochotně zavíraly oči nad územním plánem. Poohlédnout se po jiné lokalitě tak začalo být ve vlastním zájmu samotného podniku. S penězi na přesun ale spoléhá na stát, který prý situaci zapříčinil.

K vyřešení situace můžete přispět i vy svým podpisem pod výzvu veřejným institucím k urychlení přesunu na internetové adrese <http://cepo.arnika.org/uvally>. Pro obyvatele Úval je to jedinečná (a možná jediná) šance na to, že nakonec opravdu budou žít v klidném prostředí, které si vysnili.

Lukáš Matějka, Marek Jehlička

...aneb Arnika v regionech

Arnika Praha

Pražská pobočka Arniky připravila opět zajímavé přednášky o životním prostředí. Konají se vždy druhou středu v měsíci od 18.00 v kanceláři Arniky (kromě prázdnin). Na svatého Valentýna, 14. 2., si budeme povídat s Kateřinou Hlavatou o plánování v oblasti vod a nápadu postavit 200 nových přehrad. O měsíc později, 14. 3., představíme novou prioritní kampaň Arniky „Nehrajme si s PVC“ a její vedoucí Miroslavu Jopkovou. Původní kampaň Zdravotnictví bez PVC tak rozšířila svůj záběr i o další oblasti, kde se můžeme setkat s PVC a jistě bude zajímavé se dozvědět, jak se můžeme PVC bránit a jak ho lze nahradit.

Budu ráda, když si najdete čas a zastavíte se u nás v Arnice - mj. uvidíte novou kancelář, která se nachází v přízemí přes dvůr a kde je vám také k dispozici knihovna a videotéka s ekologickou tematikou.

Lenka Petrliková Mašková

Arnika Ostrava

Ostravská pobočka stále usiluje o vyhlášení ptačí oblasti NATURA 2000 v Dolní Lutyni v původní, nezmenšené podobě, místo výstavby průmyslové zóny. Po podepsání „Deklarace porozumění“ mezi zástupci státu a Hyundai na jedné straně a ekologickými organizacemi na straně druhé v listopadu 2006 se snad opravdu podařilo hrozbu výstavby této průmyslové zóny zastavit.

Podařilo se nám odvrátit pokácení 17 zdravých lip v Opavské ulici, které měly padnout za oběť rozšiřování vozovky. Krajský úřad nakonec potvrdil naše výhrady a výhrady více než osmi stovek obyvatel Poruby, kteří podepsali petici proti kácení. Ohlášení, na jehož základě se měly úpravy silnice provést, je totiž podle krajského úřadu protiprávní. Stromy jsou tak prozatím zachráněny.

Společně s dalšími ostravskými ekologickými organizacemi se i ostravská Arnika začíná připravovat na oslavy Dne Země - 22. dubna 2007. Připravena bude spousta her a soutěží pro děti a mládež. Na místě nebude chybět ani infostánek s peticí a informacemi o činnosti Arniky.

Helena Váňová

Arnika Jihlava

Jihlavská pobočka Arniky se věnovala dvěma hlavním zdrojům znečištění, které trápí obyvatele Vysočiny - jihlavskému Kronospanu a havarované skládce v Pozdátkách na Třebíčsku. Arnika uvítala, že Kronospan chce nainstalovat nové filtry, které sníží emise prachu a organických látek. Zároveň jsme však navrhli, aby firmě byla uložena povinnost pravidelného monitoringu formaldehydu. Město Jihlava se k požadavku připojilo.

V případě skládky v Pozdátkách bylo ukončeno připomínkové řízení k posudku dokumentace vlivu záměru „Oprava a rekonstrukce skládky Pozdátka“ na životní prostředí (EIA). Z následující veřejné diskuse bylo zřejmé, že místní občané nesouhlasí s jakýmkoliv dalším provozem skládky a nevěří tomu, že by provoz po rekonstrukci mohl být bezpečný. Stanovisko místních občanů podpořil senátor za Třebíčsko Vítězslav Jonáš.

Jana Vitnerová

Arnika České Budějovice

V Českých Budějovicích se Arnika věnuje především problematice dovozu odpadů ze zahraničí. Snažíme se pomoci znepokojeným občanům obce Hůry u Českých Budějovic, do které proudí tuny odpadu z Rakouska a Německa.

Také jsme se zapojili do projektu „Podpora účasti veřejnosti při plánování v oblasti vod“, v rámci kterého jsme poskytovali informace a poradenství obcím i jednotlivým občanům dotčeným plánovanou stavbou přehrad, které byly zahrnuty v Plánu hlavních povodí. Arnika a dvě jihočeské obce se připojily k otevřenému dopisu vládě, který požadoval vyškrtnutí těchto přehrad z plánu a otevření dalších jednání k problematice; a uspěli jsme!

V ulicích Českých Budějovic jsme dále uspořádali dva infostánky, na kterých jsme představili činnost Arniky. Dvě ženy zaujaly naše práce natolik, že se k nám rozhodly přidat jako dobrovolnice. Bez jejich pomoci si činnost pobočky už ani nedokážeme představit.

Z plánovaných akcí stojí každopádně za zmínku výstava fotografií „Chemické havárie - neštěstí, o kterých průmysl nemluví - rizika, kterým můžeme předejít“. Vernisáž výstavy se bude konat 16. února od 19:00 hodin v literární kavárně Měsíc ve dne, na které mimo jiné zahraje noisová kapela ze západních Čech s pracovním názvem „Kdysi byli soustružníky“. Výstava bude v prostorech kavárny po čtyři týdny.

Jitka Straková

Arnika Děčín

V rámci kampaně „Budoucnost bez jedů“ jsme v Ústí nad Labem uspořádali cyklus akcí s názvem „30 dní za čistou zemi, vzduch a vodu“. Jejich součástí byl i informační stánek, kde lidé mohli podepsat výzvu požadující nahrazení toxické rtuti používané při výrobě chlóru ve Spolchemii za šetrnější technologii. Také se mohli seznámit s informacemi o chemických látkách vznikajících a používaných v tomto chemickém provozu. Cyklus jsme ukončili „Pochodem za čistou zemi vzduch a vodu“, který jsme symbolicky zahájili přímo před branami Spolchemie. Cílem všech akcí bylo upozornit na rizika používání a produkce toxických látek v průmyslu.

Na základě podnětu občanů Obloukové ulice v Děčíně jsme podali podnět CHKO České středohoří k prošetření kácení několika desítek stromů a keřů, které padly kvůli rozšiřování firmy Rabat a.s. Dřeviny tlumily hluk a chránily místní obyvatele před nadměrnou zátěží z železnice. Nyní nám dalo CHKO České Středohoří za pravdu, když rozhodlo, že kácení povolené městským úřadem v Děčíně bylo v rozporu se zákonem.

Kamil Repěš

Arnika Broumov

Arnika Broumov uspořádala na místním gymnáziu výstavu Budoucnost bez jedů, kterou zahajovala přednáška Ing. Milana Havla o problematice toxických a škodlivých látek. Zapojili jsme se také do projektu Broumovská zahrada, jehož cílem je propojení dvou zahrad školských zařízení a zpřístupnění tohoto místa veřejnosti. Zahrada by měla být otevřena v říjnu letošního roku.

Kateřina Szaflnerová

Arnika představuje nové členy týmu

Dnes vám představujeme Evu Vejvodovou, která po Markétě Bartošové převzala vedení Koordinačního centra Arniky. Evě Vejvodové je 29 let, je rozvedená, bezdětná a narodila se ve znamení Vah. Sama však o sobě říká, že je Váhou velmi netradiční a cítí se být spíše Lvem.

* Proč sis vybrala práci právě ve sdružení Arnika?

Než jsem přišla do Arniky, všechna má zaměstnání byla v komerční sféře. Stále jsem hledala, co by mne vlastně bavilo a naplňovalo, ale nenacházela jsem nic opravdu zajímavého. Pochopila jsem, že není problémem vlastní náplň práce, ale účel a lidi, pro které ji dělám. To mě zavedlo na cestu hledání práce v neziskovém sektoru. Příroda mi je nejbližší a inzerát Arniky byl tedy jasným pokračováním v mém hledání.

* Našla jsi v Arnice to, co jsi hledala?

Abych byla zcela upřímná, tak jsem ani neměla konkrétní představu, co vlastně toužím najít. Každopádně jsou tu lidé s podobnými zájmy a názory jako jsou ty mé. Práce je zajímavá a pestrá. Myslím, že ve víc jsem ani nedoufala. Jsem ráda, že jsem mezi touhle partou lidí, kteří se v dnešní době snaží bojovat za dobrou věc. Není to snadné a já jsem ráda, že mohu být trochu u toho.

* Co bys chtěla v Arnice dokázat?

Nemám pocit, že tady v Arnice mám něco dokazovat. Na své pozici vedoucí Koordinačního centra bych spíš chtěla být takovým pevným bodem pro kolegy, kteří jsou v terénu a ten boj prožívají „na blízko“. Přála bych si být jim dobrým týlem a jistotou, že všechny „organizační záležitosti“ jsou v pořádku a nemusí se o ně starat. Svých kolegů si vážím, jsou to odborníci na určitou problematiku a já jim chci pomoci alespoň bezpečně zajištěným zázemím.

* Co je tvým životním krédem, případně snem?

V poslední době mám pocit, že vše je tak báječné, že si ani nemám co více přát. Mám práci, která mě baví, a okolo sebe lidi, kteří mi rozumí a je nám spolu fajn. Takže já ani snad nemám o čem snít. Snad jen o tom, že jednou budu moci být ještě více v přírodě, toulat se lesem a loukou a cítit se zase součástí toho všeho. To mi v Praze trochu chybí. A krédo, které dle mého názoru platí? „Jaké si to uděláš, takové to máš!“ Hodně věcí člověk může ovlivnit a měl by se snažit být šťastný a spokojený. Já teď i díky Arnice šťastná a spokojená jsem. Přeji všem, aby se jim jejich sny splnily a mohli si užívat života dle svých představ. (red)

Proč je důležité být v Arnice?

V Dánsku je 5 miliónů obyvatel a 15 miliónů členů různých neziskových organizací. To znamená, že každý obyvatel je členem průměrně 3 neziskovek. Jak by asi obstáli Češi? Nabízím vám možnost být členem nebo přispěvatelem alespoň jedné organizace - Arniky.

O tom, co Arnika dělá, se dozvíte ve čtvrtletníku, na internetu nebo v e-mailech od nás. Nemusím vás proto asi přesvědčovat, že je důležité chránit životní prostředí. Arnika si vybrala tři oblasti působení a snaží se v nich dosáhnout viditelných změn. Díky kampani Budoucnost bez jedů se například soustředěným tlakem a celostátní peticí podařilo dosáhnout uzákonění Integrovaného registru znečišťování, který nám pomáhá dozvědět se o toxických látkách vypouštěných jednotlivými podniky. Daří se nám také kontrolovat vládu, zda neoprávněně nevyřazuje cenná území z evropské soustavy Natura 2000. V neposlední řadě pomáháme desítkám občanů, kteří chtějí chránit přírodu ve svém okolí.

Každá nevládní organizace je silná nejen svými úspěchy, ale také počtem lidí, kteří za ní „stojí“. Proto je pro nás podpora každého jednotlivce tak důležitá! V Arnice je místo pro mnoho názorů a ještě pro více rukou ochotných pomoci. Tou pomocí může být, že se stanete členem, přispěvatelem nebo dobrovolníkem.

Chcete-li naši činnost poznat, získat nové zkušenosti a rozšířit si své vědomosti, můžete začít jako dobrovolník. Činností, jak nám můžete pomoci, je celá řada. Pokud ve Vašem městě

je pobočka Arniky, můžete pomoci přímo při plánování její činnosti, účasti na akcích nebo pomoci v kanceláři. Pokud tomu tak není, můžete založit kontaktní místo Arniky (rádi vám poradíme, jak na to) nebo se zapojit do celostátních aktivit, jako je např. šíření letáků Arniky, tvorba nástěnek, překlady aj.

Nezbývá-li vám čas na aktivní pomoc, ale přesto chcete pomáhat, můžete se stát naším přispěvatelem. Budete od nás dostávat 4x ročně Arnikum a výroční zprávu, takže budete mít přehled, jakou činnost děláme a k čemu jste finančně přispěli. Přispět můžete jednorázově nebo pravidelným bankovním převodem (měsíčním či čtvrtletním), který nám umožní si lépe plánovat činnost a dá nám pocit vaší pravidelné a stabilní podpory.

Chcete-li spojit oba výše zmíněné způsoby pomoci, staňte se členem Arniky! Budete-li mít čas, můžete pomoci Arnice přímo, a současně za váš členský příspěvek budeme moci realizovat naše aktivity. Navíc jako člen máte možnost rozhodovat o dalším směřování organizace, a to především na Valné hromadě, která se koná každoročně na podzim, anebo na schůzkách poboček Arniky.

Ať už se rozhodnete pro jakoukoli formu pomoci, budeme vám velice vděční! Čím více nás v Arnice bude, tím účinněji budeme moci chránit životní prostředí před toxickými látkami a tunami odpadů v prostředí, přispět k čistším řekám a bohatšímu životu v nich a lépe pomáhat veřejně aktivním občanům.

Lenka Petrlíková Mašková, členka, přispěvatelka a dobrovolnice Arniky